

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael, Glockenturm. Ansicht von Nordwesten (Foto V. Tutr, 2006).

Abb. 2: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Gesamtansicht der Kirche von Süden (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 3: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Gesamtansicht der Kirche von Norden, deutliches Verhältnis zwischen dem Kirchenbaukern und späteren Zubauten (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 4: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Grundriss nach Verlängerung des Schiffes westwärts und Verschiebung der Sängerempore (reproduziert aus: A. Podlaha, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Vinohradském* [Topographie der historischen und Kunstdenkmäler im Königreich Böhmen], Bd. XXVIII, 1908).

Abb. 5: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Dachwerkgrundriss, um Deutlichkeit wegen Sparren und Kehlbalcken mit Strichpunktlinien eingezeichnet; die Aufnahme registriert die Neigung aller Gespärre nach Westen. Zahlenreihen beim Schiffs- und Presbyteriumsdachstuhl – Konstruktionsnummerierung der Gespärre (Aufnahme J. u. P. Veselý, Zeichnung J. Veselý).

Abb. 6: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Dachraum, Ansicht von Westen. In der Bildmitte deutliche Ständerkonstruktion des Dachreiters (Foto V. Tutr, 2006).

Abb. 7: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Schiffsdach, Gespärre (Aufnahme J. u. P. Veselý, Zeichnung J. Veselý).

Abb. 8: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Dachreiterfuß, Detail. Die Ständerkonstruktion ist mittels eines sechsstrahligen Rostes direkt auf dem Einschub der Schiffsdecke gestützt. Die mittleren Ständer sind mit einer eingeritzten Jahreszahl bezeichnet (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 9: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Blattverbindung des unteren Kehlbalckens und der Sparre im 2. Gespärre des gotischen Schiffsdachstuhls. Sowohl die Sparre als auch Kehlbalcken mit deutlichen Abundzeichen. In der oberen Partie der Fotografie an der zugewandten Sparrenseite deutliches kleines Dreieck nach dem Entzweibrechem des Balkens bei der Halbierung mit einer Handsäge (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 10: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Östliches Giebelmauerhaupt oberhalb des Triumphbogens, vom Presbyteriumsdachraum zu gesehen. Am Bruchsteinmauerwerk des Giebels deutliche trapezförmige bemalte Putzfläche (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 11: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Presbyteriumsdachraum, westliches Giebelmauerhaupt mit einem Fensterpaar; oberes Fenster verblendet (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 12: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Aufnahme der Gespärre vom Presbyteriums- und Oratoriumsdachwerk mit aufgenommenen Giebelöffnungen: a – Schnitt mit Ansicht nach Westen; b – Schnitt mit Ansicht nach Osten.

Abb. 13: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Westlicher Brandgiebel über dem Kirchenschiff, zwischen dem alten und neuen Dachstuhl. Gut deutliches letztes Gespärre über dem neueren Kirchenschiffsteil, das der Giebel von den übrigen abtrennt (Foto V. Tutr, 2006).

Abb. 14: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Rekonstruktion der möglichen Gestalt der ursprünglichen Presbyteriumsüberdachung und -überdeckung. Beweisbar sind die Sparrenneigung und -lage und die Kehlbalckenposition; die Gestalt der Überdeckung und des Andreaskreuzes – eine der unzähligen möglichen Varianten; jene des Dachwerkfußes und seiner Lagerung auf der Umfassungsmauer sind hypothetisch (Zeichnung J. Veselý).

Abb. 15: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Blick von unten in die Nische der Verbindungsöffnung zwischen dem Schiffs- und Presbyteriumsdachraum. Oben deutliche Fragmente des abgebrannten, 1274 datierten Holzsturzes (Foto V. Tutr, 2006).

Abb. 16: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Presbyteriumsgiebel, untere Fensternische, Detail der oberen Partie. Die Nische ist mit einem abgestuften Sturz abgeschlossen, ihre Laibungen mit kalkgetünchtem grobem Putz bedeckt. An beiden Seiten der Nische Estrichschollen mit Abdücken vertikaler Glieder. Die Verputzung der Laibungen übergreift zu Seiten der Schollen (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 17: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Dachreiterständer, Detail der geritzten Inschrift und Jahreszahl (Foto J. Veselý, 2006).

Abb. 18: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Glockenturm, Aufnahme: a – Schnitte, b – Grundriss, c – Rahmen des Außenmantelbelags (Aufnahme und Zeichnung J. Veselý).

Abb. 19: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Glockenturm, anonyme Glocke aus dem J. 1483, aufgehängt im Glockenstuhl aus dem J. 1551 (Foto J. Veselý, 2006).

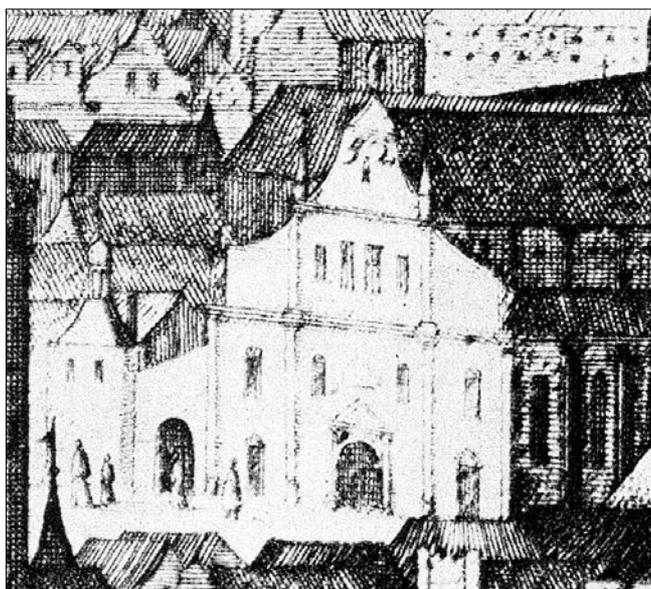
Abb. 20: Prag-Podolí, Kirche d. hl. Erzengels Michael. Ausschnitt aus der historischen Fotografie von Podolí, vor 1865. Die Kirche mit dem Glockenturm, in der Gestalt vor dem Umbau aufgenommen (Reprofoto aus: E. Poche – Z. Wirth, *Zmizelá Praha* [Das verschwundene Prag], Bd. 4, Praha 1947). (Übersetzung J. Noll)

KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍHO SALVÁTORA NA STARÉM MĚSTĚ PRAŽSKÉM

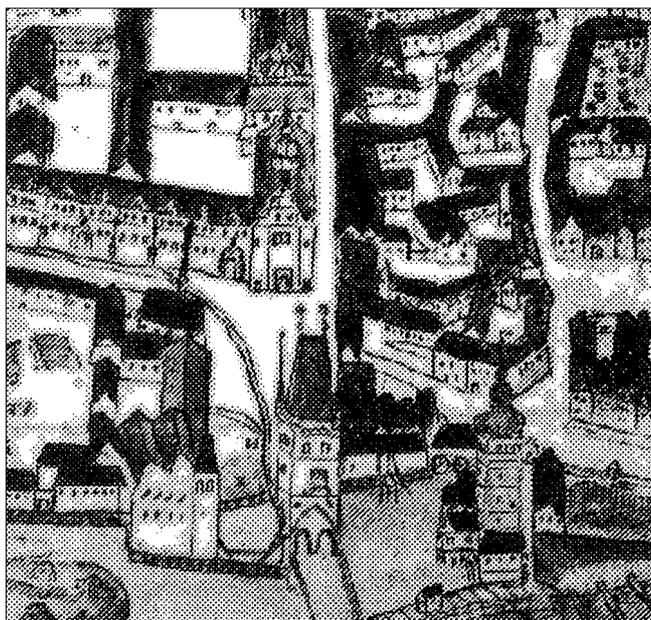
(DOKUMENTACE NÁLEZŮ PŘI OBNOVĚ FASÁDY ZÁPADNÍHO PRŮČELÍ)

DAGMAR SEDLÁKOVÁ

Před deseti lety při obnově fasády západního průčelí kostela Nejsvětějšího Salvátora na Křížovnickém náměstí na Starém Městě v Praze jsme měli možnost dokumentovat

Obr. 1: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu, průčelí kostela bez portiku. Výřez ze Sadelerovy rytiny z roku 1606.

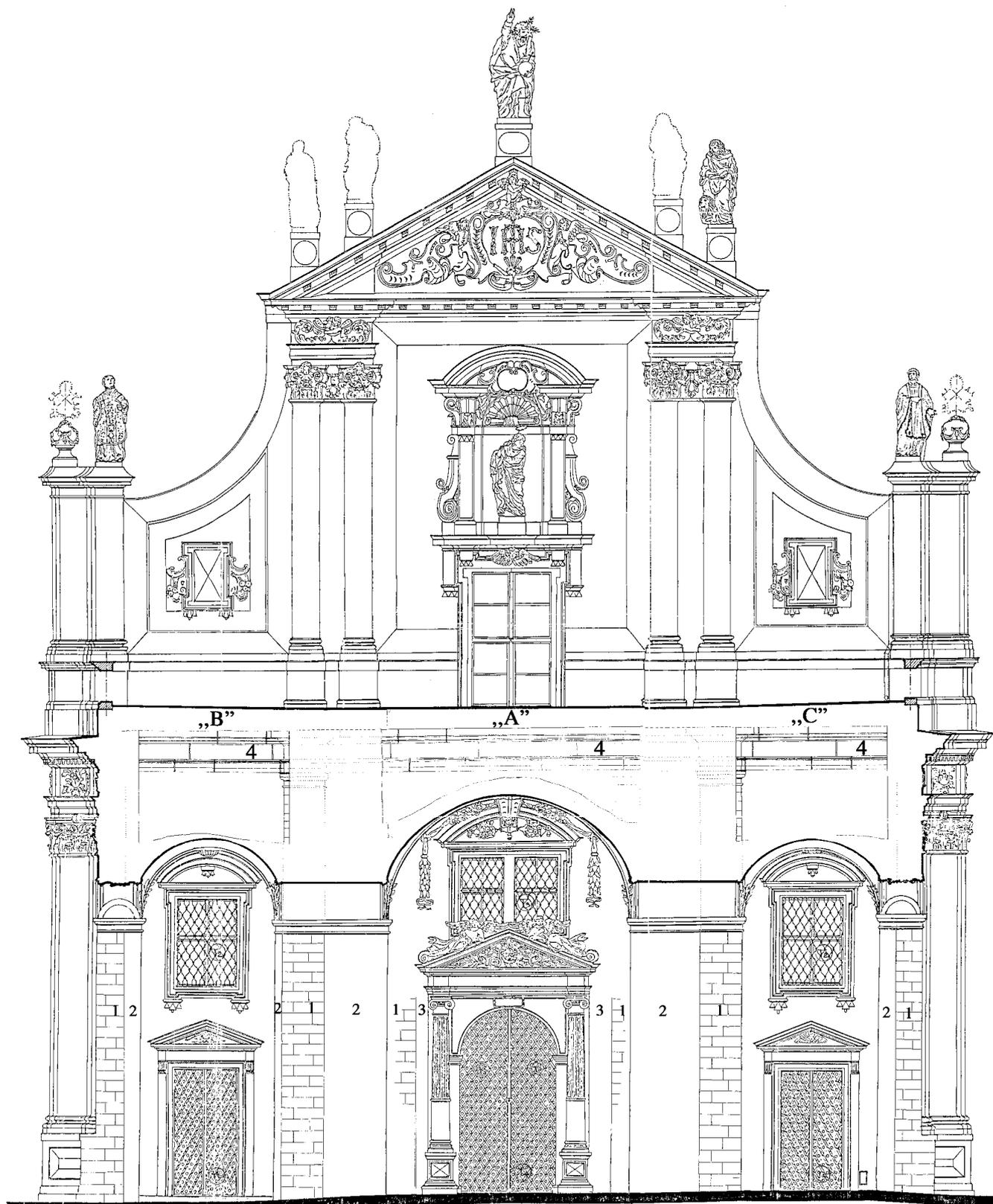

Obr. 2: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, křížovnický plán (asi 1651–1660, foto M. Patrný, 2005).

fragmenty původní fasády (fasády bez portiku) tohoto jezuitského kostela.

Kostel byl vystavěn pro jezuitský řád zčásti na místě dřívějšího kostela sv. Bartoloměje, postupně od roku 1578 do roku 1582 (návrh Marco Fontana), druhá etapa proběhla mezi lety 1600–1601. Podstatnější úpravy nastaly v le-

tech 1638–1640, kdy byly postaveny vnitřní tribuny nad bočními loděmi a provedena štuková výzdoba (Carlo Lurago), 1648–1649 byla dostavěna kupole. V roce 1654 (11. dubna) byla s Carlem Luragem uzavřena smlouva na úpravu průčelí s portikem, který byl přistavěn v letech 1651–1653 k západnímu průčelí snad podle ideového ná-

Obr. 3: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, zakreslení nálezu do spodní části západního průčelí kostela, řez portikem; 1 – opukové kvádry, 2 – cihelné zdivo, 3 – smíšené zdivo, 4 – jemný pískovec (původní výkres arch. Kotoučová, 1995, zakres J. Mourek, 1996).

vrhu Giovanniho Pieroniho. Štukatérskou výzdobu nového průčelí s portikem provedl zřejmě Giovanni Bartolomeo Cometa, autorem sochařské výzdoby je Jan Jiří Bendl. V roce 1714 pak ještě byly zvýšeny a upraveny věže (František Maxmilián Kaňka).

Nálezy, o kterých zde chci stručně informovat, byly dokumentovány při úplné obnově omítek a restaurování štukové výzdoby v roce 1996. Jednou z vážných závad bylo zatékání podlahou předsazeného portiku, proto byly obnovovány podlahové vrstvy pod kamennými plotnami a kvůli

Obr. 4: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, římsy a vlysy ve středním poli – „A“ (K. Fink, 1996).

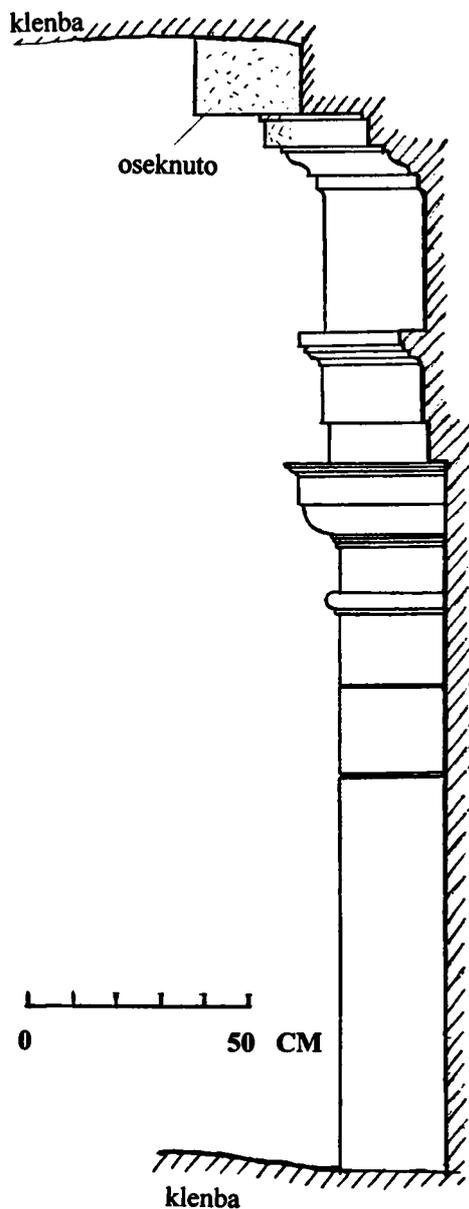
statické poruše ve vazbě portiku a původní fasády byla otevřena i klenební pole portiku. Přitom bylo možné dokumentovat dobře dochované fragmenty renesanční fasády – hlavice pilastřů, římsy, vlysy a omítkové plochy. Proběhla jejich fotodokumentace (Karel Fink) i zaměření a následně zakreslení do současné fasády západního průčelí (Jaroslav Mourek). Nálezy potvrdily, že rozvrh průčelí na Sadlerově rytině Prahy z roku 1606 a na tzv. Křížovnickém plánu (asi 1651 až 1660) odpovídá účinným nálezům, vyplývá z nich i skutečně větší šíře původního osového a jediného vstupu. Oba střední pilastry jsou v krajních klenebních polích viditelné a jsou patrné i ve zdivu mezpilastřů mezi nově zřízenými třemi vstupy, krytými portikem. Zatímco do-

Obr. 5: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, pilastr s hlavicí, vlysem a římsami v jižním poli – „C“ (K. Fink, 1996).

Obr. 6: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, střední pilastr (jižnější) ve zdivu pilíře pod portikem (K. Fink, 1996).

Obr. 7: Staré Město pražské, kostel Nejsvětějšího Salvátora, řez fasádou a boční pohled na pilastr v jižním poli (J. Mourek, 1996).

zdívky jsou z cihelného nebo smíšeného zdiva, původním stavebním materiálem pilastrů i průčelní fasády byly opukové kvádry. Architektonické články (hlavice, vlys a římsy) jsou z velmi jemného pískovce světlé šedobílé barvy, bez okrových příměsí.

Zaměření a fotodokumentace jsou uloženy ve sbírce plánové a grafické dokumentace Národního památkového ústavu, ústředního pracoviště. Podrobná zpráva o restaurování fasády, včetně štukové a sochařské výzdoby by měla být uložena v Národním památkového ústavu, územním odborném pracovišti v hlavním městě Praze.

POZNÁMKY

- 1) Podrobně historie výstavby naposledy např. P. Vlček a kol., Umělecké památky Prahy, Staré Město - Josefov. Praha: Akademie 1996.

KIRCHE DES ALLERHEILIGSTEN SALVATORS IN DER ALTSTADT PRAG (DOKUMENTATION DER FUNDE BEI DER RENOVIERUNG DER WESTFASSADE)

Bei der Renovierung der Westfassade der Kirche des Allerheiligsten Salvators in der Altstadt Prag haben wir die Möglichkeit gehabt die Fragmente der ursprünglichen Fassade (Fassade ohne den Portikus) der Kirche zu dokumentieren. Es war möglich die gut erhaltenen Fragmente der Renaissancefassade – Kapitelle der Pilaster, Gesimse, Fries und Verputzflächen zu dokumentieren. Es verlief ihre Dokumentation und Vermessung und nachfolgende Einzeichnung in die zeitgenössische Westfassade.

Die Funde haben bestätigt, dass die Verteilung der Fassade auf der Sadelers Gravierung Prags aus dem Jahre 1606 und auf dem sog. Kreuzherrenplan (etwa 1651–1660) den gemachten Funden entspricht, daraus ergibt sich auch die wahre größere Breite des ursprünglichen einzigen Achseneingangs. Beide mittleren Pilaster sind in Randgewölbefeldern sichtbar und sie sind auch in dem Mauerwerk der Zwischenpfeiler zwischen den neu errichteten, mit dem Portikus bedeckten drei Eingängen bemerkbar. Während die Nachmauerungen aus dem Ziegel- oder Mischmauerwerk gemauert wurden, ist das ursprüngliche Baumaterial der Pilaster und der Fassade aus Plänerkalkquadern gewesen. Architekturglieder (Kapitelle, Fries und Gesimse) sind aus dem sehr feinen Sandstein von hell grauweißen Farbe ohne Ockerbeimischungen.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators im Klementinum, Fassade der Kirche ohne den Portikus. Ausschnitt aus der Sadelers Gravierung aus dem Jahre 1606.

Abb. 2: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, Kreuzherrenplan (etwa 1651–1660, Foto M. Patrný, 2005).

Abb. 3: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, Einzeichnung der Funde in den unteren Teil der Westfassade der Kirche, Schnitt durch den Portikus (ursprüngliche Zeichnung Dipl.-Arch. Kotoučová, 1995, Einzeichnung J. Mourek, 1996).

Abb. 4: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, Gesimse und Fries im mittleren Feld – „A“ (K. Fink, 1996).

Abb. 5: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, Pilaster mit dem Kapitell, Fries und Gesimsen im südlichen Feld – „C“ (K. Fink, 1996).

Abb. 6: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, mittleres (südlicheres) Pilaster im Mauerwerk des Pfeilers unter dem Portikus) K. Fink, 1996).

Abb. 7: Altstadt Prag, Kirche des Allerheiligsten Salvators, Schnitt durch die Fassade und Seitenansicht des Pilasters im südlichen Feld (J. Mourek, 1996).

(Übersetzung J. Kroupová)